

markedspræmisser skal virksomhederne eksistere: er markedsstrukturene lokalt afgrænsede, eller indgår virksomhederne i en national struktur eller på et verdensmarked? Såfremt undersøgelser af sådanne tværgående koblingsmekanismer suppleres og kombineres med undersøgelser af relationerne mellem erhvervslivet og de private husholdninger, kan en totalanalyse af de forskellige og mangeartede udbuds- og efterspørgselsmekanismer undersøges på mikro-niveau, hvorved den generelle, økonomiske udvikling kan analyseres mere kvalitativt og detaljeret end ved en undersøgelse på makro-niveau.

Sådanne komparative, sektoroverskridende undersøgelser aktualiserer et længe næret ønske: nemlig en publicering af Erhvervsarkivets registreringer, således at man relativt hurtigt kan få et overblik over hvilke arkivalier, som arkivet måtte ligge inde med, og dette materiales kronologiske, branchemæssige samt indholdsmæssige begrænsninger. For i Erhvervsarkivet er samlet et særdeles værdifuldt kildemateriale, der ikke er blevet udnyttet i tilstrækkeligt omfang i den hidtidige erhvervshistoriske forskning. En publiceret arkivregistratur vil utvivlsomt resultere i en øget anvendelse af virksomhedsarkivalierne.

Som det ovenfor er citeret, ønsker Erhvervsarkivet at indtage en central placering i historieforsyningen, men forhåbentlig ikke alene i den fagvidenskabelige forskning. Til inspiration for den lokalhistoriske interesse, der i udstrakt grad udvises af ikke-professionelle, ville dels den førnævnte arkivregistratur være, men også en artikel, der kunne give en generel metodisk indføring i, hvorledes en erhvervshistorisk undersøgelse gennemføres samt hvilke problemstillinger, der er forbundet med en sådan undersøgelse. Et sådant metodisk koncept – eller flere – ville betyde, at Erhvervshistorisk Årbog ikke alene ville viderefordre væsentlige erhvervshistoriske oplysninger til sin læserkreds, men endvidere ville kunne muliggøre en konkret, faglig aktivering af samme!

Målgruppen for de her skitserede strøtanke omkring hvilke elementer, som den fremtidige erhvervshistoriske forskning bør indeholde, er naturligvis ikke den snævre kreds af

medarbejdere ved Erhvervsarkivet, men generelt henvendt til historikere og andre, der måtte beskæftige sig med erhvervshistorie. Den konkrete anledning har været det udmærkede medium, som Erhvervshistorisk Årbog grundlæggende er, samt de muligheder for erhvervshistorisk formidling, en sådan periodisk publikation giver. Men hvis disse muligheder skal udnyttes bedre, bør redaktionen investere i et mere opsøgende arbejde, således at årbogens indhold struktureres bedre samt nye forsknings tiltag initieres. Som Erhvervshistorisk Årbog fremstår i øjeblikket, må årbogens redigeringspolitik karakteriseres som værende *situationsbestemt*, fremfor at være resultatet af en *forskningsstrategisk bestemt* publiceringspolitik!

Birgit Løgstrup:

2 X Bratskov

Der udkom i 1981 to historiske arbejder om Bratskov, en tidligere hovedgård i Øster Han herred. Det ene er et speciale i historie ved Aalborg Universitets Center, som udgives af dets forfattere Ketty Johansson og Ulla Thomasen med forord og en varm anbefaling af deres specialevejleder ved AUC mag.art. Jes Adolphsen. Det andet udgives af Brovst kommune og er skrevet af tidligere skolebestyrer P. Rønn Christensen, der – iøvrigt ligesom den ene af studenterne – stammer fra egnen og gennem mange år har beskæftiget sig med dets historie. Redaktøren af *Fortid og Nutid* fandt det en god ide at vurdere og sammenholde de to former for lokalhistorie. Det være sagt straks, at de er så forskellige som dag og nat på enhver måde. De har ikke ret meget andet tilfælles end emnet Bratskov.

Det overordnede mål er dog fælles for begge bøger: at formidle de indvundne forskningsresultater ud til historisk interesserede på egnen. K. J. og U. T. formulerer det i en universitetspolitisk sammenhæng således: »Det ville være positivt, om den generelle opfattelse, at universiteterne er i besiddelse af et vidensmonopol, der er fjernet fra den menige befolkning, kunne modereres, idet en sådan opfattelse blokerer for en positiv dialog«.

Rønn Christensen vil gerne fortælle herregården Bratskovs historie, dels fordi han selv er optaget af den som en del af hjemstavns historie, dels fordi Bratskov netop er blevet overtaget af Brovst kommune og tænkes anvendt som medborgerhus for kommunens indbyggere. Hans undersøgelse omfatter Bratskovs historie så langt tilbage, han har kunnet finde skriftlige vidnesbyrd. Studenteropgaven har derimod fokuseret på landboreformerne i slutningen af det 18. årh. først generelt derefter specielt på Bratskov. Dette er et rimeligt og fuldt tilstrækkeligt undersøgelsesfelt.

Ketty Johansson og Ulla Thomassen indleder deres undersøgelse med en gennemgang af Karl Marx' værker fortrinsvis kapitalen. Dette sker i et vanskeligt tilgængeligt sprog, som uvilkårligt leder tanken hen på det 18. årh.'s Erasmus Montanus og hans brug af latinen. Er universiteterne i dag ved at have opbygget en intern sprogbrug/slang, som på linie med fortidens latin kommer til at virke som en barriere for læsere uden for murene? Dette står i dette tilfælde i grel modsætning til ønsket i forordet om at formidle viden ud til befolkningen.

Som indledning til det generelle afsnit om landboreformerne giver forfatterne en god indføring til V. Kula: *An Economic Theory of the Feudal System*, (1976). Med støtte i hans argumentation inddeler de økonomien i tre sfærer: pengeøkonomi (staten), naturaløkonomi (bønderne- d.v.s. de betaler deres skatter og afgifter med varer, hvilket forfatterne dog glemmer s. 83 f.o., hvor prisstigninger anføres at gøre det lettere for bønderne at betale deres afgifter) og en blandingsøkonomi (godsejerne). Det er efter min mening en udmærket arbejdshypotese, selvom det i praksis vil vise sig at være mere sammensat end som så. Staten udskrev f.eks. en stor del af skatterne i korn, ligesom bønderne betalte penge-skatte både med penge og naturalier.

Der er mange enkeltheder, der må undre. Normalt anses strøbønder for bedre aflagte end andre- de er jo sædvanligvis hovfri. Hvorpå bygger påstanden om deres mange restancer? Dette er iøvrigt også imod forfatternes egne teorier. Sådan kunne der fremføres flere

eksempler. Det er desuden interessant, at forfatterne på en ganske anden baggrund kommer til at lægge vægten lige så stærkt på bønderne som forfatterne ved stavnsbåndsjubilæet i 1888. Deres viden bygger også på ældre litteratur, V. Falbe Hansen (1889) og Hans Jensen (1936 og 1938). I litteraturlisten figurerer vel en del nyere landbohistorisk litteratur, men den synes ikke iflg. kildehenvisningerne at være anvendt ved opgavens udformning.

Sidste afdeling om Bratskov er ikke så hæmmet af utilgængelig sprogbrug, men forfatterne har ikke haft meget konkret stof at arbejde med. Deres arkivsøgning har mildest talt ikke været grundig, selvom jeg ikke mener, at et studenterspeciale behøver at nå op på siden af den meget kyndige indsamling, Rønn Christensen har præsteret.

Bogen viser, at K. J. og U. T. udmærket er i stand til at bearbejde et stof, ligesom deres opfattelse af lokalhistorie på baggrund af den almindelige historie – i dette tilfælde landboreformerne – efter min opfattelse er givende og rigtig. Derimod mener jeg, de er blevet ladt i stikken af Universitetet. Der er ikke blevet stillet tilstrækkelige krav til dem om litteratursøgning og arkivarbejde, ligesom der ikke er blevet luget ud i deres sprogbehandling. De har med andre ord ikke lært historikerhåndværket fra bunden. Jeg kan ikke vide, hvorledes deres specialevejledning har fungeret. Men deres specialevejleders varme anbefaling viser, hvor ansvaret skal placeres.

Dette arbejde rejser generelt spørgsmålet om specialers publicering. Der er ofte nedlagt meget arbejde i sådanne undersøgelser, ligesom det i den fortvivlede beskæftigelsessituation kan være af betydning for den færdige kandidat at kunne henvise til et arbejdes offentliggørelse. Men ofte er det en bjørnetjeneste mod studenten at tilråde offentliggørelsen af et speciale, der ikke er bearbejdet med udgivelse for øje. Ofte stiller Universitetet andre krav til en opgave end den almene offentlighed.

Rønn Christensens bog er af en ganske anden karakter. Første halvdel, d.v.s. op til midten af det 18. årh., har mere karakter af en historiekronike. Den ene godsejer afløser den

anden. Der berettes om, hvem de var gift med, hvor mange børn de fik og hvordan det gik dem i livet. Det afspejler en interesse for menneskeskæbner, som var almindelig på landet i hvert fald for nogle år tilbage. Om godsejerens liv lykkes, måles på, om han formår at holde sammen på eller endnu bedre udvide Bratskovs tilliggender. Krøniken er sporadisk i starten, men siden flyder den rigeligere. Da vi når op til godsejer Langes reformer i slutningen af det 18. årh., får vi god besked om deres indhold og forløb. Derefter følger en beskrivelse af jorden og dens udnyttelse både under hovedgård og bøndergods, af det tidligere så rigelige fiskeri til Bratskov og til sidst af hovedbygningen, den eneste der står tilbage i dag.

Kildehenvisningerne i noteapparatet viser, at det hele hviler på et solidt detektivarbejde – ikke engang den besværlige tingbogsgennemgang er han veget tilbage for. Det hele er skrevet i et let tilgængeligt sprog, som ikke skaber tilegnelsesproblemer. Desuden leveres bogen i et smukt udstyr med fine fotografier og nogle smukke tegninger af Bent Gammelgård.

Da hovedsigtet er at fortælle, hvordan hele krøniken forløb, er der ikke mange problemstillinger eller vurderinger i arbejdet. De er foregået i forfatterens værksted inden nedskrivningen, uden læseren skal delagtiggøres heri. Det er op til forfatteren at træffe denne afgørelse. Hvad læseren derimod kan savne er en mulighed for at forstå begivenhederne på Bratskov som en del af den almindelige historiske udvikling. Krøniken på Bratskov er ikke sat i relation til Danmarks historien. Vi får derimod fortalt en god historie i et levende og godt sprog.

AUC behøver på baggrund af disse to værker ikke at være nervøs for, at nogen skal mistænke det for at sidde inde med et vidensmonopol.

*Ketty Johansson og Ulla Thomasen: Landboreformerne i Danmark 1758–1810 og på Bratskov hovedgård, Brovst 1784–1810. Aalborg Universitetsforlag 1981., 237 s. kr. 60,-. P. Rønn Christensen: Bratskov. Hovedgård og bøndergods. Brovst kommune. 1981. 135 s., ill., kr. 62,-.*